

**TRAGOM POVIJESNOGA DOGAĐAJA
FOLLOWING A HISTORIC EVENT**

**Sjećanja na veliku Gospodarsku izložbu u Zagrebu 1891.godine,
nazvanu NAJVEĆOM ZAGREBAČKOM PREDSTAVOM**

Korak do novoga stoljeća

S otvorenja izložbe / From the opening of the exhibition

Tijekom ožujka i travnja 2007. u Muzeju grada Zagreba priređena je izložba "Korak do novog stoljeća", posvećena najvećoj gospodarskoj izložbi u Zagrebu na kraju 19. stoljeća.

■ Svjetskom izložbom u Londonu 1851. godine započeo je trend priređivanja velikih gospodarskih izložbi iz kojih je iznikla suvremena manifestacija EXPO, na kojoj se Hrvatska redovno predstavlja. Regionalne i svjetske izložbe postigle su vrhunac u drugoj polovini, a osobito krajem 19. stoljeća. Na tim izložbama izlagači su se brojali u desecima tisuća, a posjetitelji u milijunima. U Hrvatskoj, tada dijelu Austro-Ugarske Monarhije, najveća izložbena manifestacija te vrste priređena je u Zagrebu 1891. godine. Organizirana u čast 50-godišnjice djelovanja Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva, izložba je postala prvorazrednim društvenim događajem u Zagrebu i Hrvatskoj. Ukazala je na uspon gospodarstva i sve izraženiji rast industrijske proizvodnje, u čemu je prednjačio Zagreb, postavši do početka 20. stoljeća veleindustrijskim središtem. Izložba je dala snažan pečat modernizaciji Grada. Prvom većom javnom uporabom električnog osvjetljenja, puštanjem u promet konjskog tramvaja, otvorenjem Botaničkog vrta i uređenjem aleje od tadašnjeg Južnog kolodvora (Zapadni kolodvor) do Sveučilišnog trga (Trg maršala Tita), na kojemu se odvijala izložbena manifestacija, Zagreb je dobio neka od tipičnih obilježja srednjoeuropske metropole. U urbanističkom pogledu, izložba je otvorila put konačnom oblikovanju zapadnog kraka zagrebačke Zelene potkove,

na kojemu je četiri godine kasnije svečano otvorena zgrada Hrvatskog narodnog kazališta.

Među brojnim zanimljivostima vezanim uz održavanje gospodarske izložbe valja izdvojiti da je Zagreb 1891. godine imao oko 40 000 stanovnika, a tijekom dva mjeseca trajanja izložbe Grad je posjetilo oko 450 000 ljudi iz Hrvatske i inozemstva. Tako velik broj posjetitelja potaknuo je izdavanje prvog zagrebačkog turističkog vodiča "Kažiput za urođenike i strance".

Izložba "Korak do novog stoljeća" međunarodni je projekt Muzeja grada Zagreba pri čijoj su realizaciji sudjelovali suradnici iz gradskih muzeja u Beču, Budimpešti, Pragu i Trstu, dajući viđenje velikih izložaba 19. stoljeća u tim srednjoeuropskim metropolama. Upravo iz tog razloga izložba "Korak do novog stoljeća" planirana je kao projekt za međunarodnu muzejsku razmjenu.

Zagrebački velesajam uključio se u projekt Muzeja grada Zagreba kao generalni pokrovitelj izložbe, prepoznajući u značajnoj privrednoj sajamskoj manifestaciji s kraja 19. stoljeća djelić vlastite tradicije. Sudjelujući u realizaciji izložbe "Korak do novog stoljeća" Zagrebački je velesajam ujedno započeo program obilježavanja svoje 100. obljetnice postojanja. Naime, katalog izložbe "Korak do novog stoljeća" svojevrsni je memento na vrijeme koje je prethodilo osnutku Zagrebačkog zbora, jedne od najutjecajnijih sajamskih ustanova na europskom jugoistoku, čiju je tradiciju nakon Drugog svjetskog rata baštiniio Zagrebački velesajam.

Otvorenjem izložbe "Korak do novog stoljeća" započeo je projekt proučavanja, vrednovanja i prezentacije zagrebačke gospodarske baštine. U nadolazećim godinama projekt će rezultirati nizom izložaba, monografija, stručnih i znanstvenih radova te tribina posvećenih istraživanju i zaštiti gospodarske baštine kao kulturnog fenomena i vrijednog elementa urbanog identiteta grada Zagreba.

Goran Arčabić

Memories of the large 1891 Economic Exhibition in Zagreb called THE LARGEST ZAGREB SHOW

A Step Away From the New Century

The exhibition "A Step Away from the New Century" was held in the Zagreb City Museum during March and April 2007. The exhibition was dedicated to the largest economic exhibition in Zagreb at the end of the 19th century.

★ The Great Exhibition of 1851 in London started a trend of large economic exhibitions which are the predecessors of the modern EXPO, where Croatia regularly presents itself. Regional and international exhibitions have reached their peak in the second half and, in particular, at the end of the 19th century. There were tens of thousands of exhibitors at those exhibitions, and millions of visitors. In Croatia, which was then a part of the Austro-Hungarian Monarchy, the greatest exhibition of this kind was organised in Zagreb in 1891. It was organised in celebration of the 50th anniversary of the Croatian-Slavonic Economic Society and it became a first-class social event in Zagreb and Croatia. It pointed to the economic development and to the increasing growth of industrial production led by Zagreb, which became a large industrial centre by the beginning of the 20th century. The exhibition left its mark on the modernisation of the city. With the first wider public usage of electric lighting, the release of the horse-drawn tram, the opening of the Botanic Garden and the arrangement of the alley from the then South Station (West Station) to the University Square (Maršal Tito Square) where the exhibition took place, Zagreb acquired some of the typical characteristics of a Central European metropolis. In urbanistic terms, the exhibition opened the path for the final shaping of the western branch of the Zagreb Green Horseshoe where the building of the Croatian National Theatre was officially opened four years later.

Among many interesting things related to the economic exhibition, it should be pointed out that the population of Zagreb in 1891 amounted to 40,000, and in the two months during which the exhibition was open the City was visited by about 450,000 people from Croatia and abroad. Such a large number of visitors were the result of the publication of the first Zagreb tourist guide "A Signpost for Natives and Foreigners".

The exhibition "A Step Away from the New Century" is an international project of the Zagreb City Museum. Associates from the city museums of Vienna, Budapest, Prague and Trieste all participated in its realisation by providing their experience from large exhibitions in those central European metropolises in the 19th century. It is precisely for this reason that the exhibition "A Step Away from the New Century" was planned as a project for international museum exchange.

Having recognised a part of its own tradition in this important economic trade event from the end of the 19th century, the Zagreb Fair got involved in the Zagreb City Museum Project as the main sponsor of the exhibition. The participation in the realisation of the exhibition "A Step Away from the New Century" was the beginning of the celebration of the 100th anniversary of the Zagreb Fair. In other words, the catalogue of the exhibition "A Step Away from the New Century" is a sort of a *memento* of the time preceding the establishment of the Zagreb Convention, one of the most influential trade fair institutions in the South-East of Europe, the tradition of which was inherited by the Zagreb Fair after the Second World War.

The opening of the exhibition "A Step Away from the New Century" initiated a project of studying, evaluation and presentation of the Zagreb economic heritage. In the years to come the project will result in a series of exhibitions, monographs, expert and scientific papers and public discussions dedicated to the research and protection of economic heritage as a cultural phenomenon and a valuable element of urban identity of the city of Zagreb.

Goran Arčabić